

Základy autoetnografie o zotavení z psychických poruch

Miro Kríd, Miroslav Horák, Michal Uhrin

Brno, 2023

Mendelova univerzita v Brně

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Ústav jazykových a kulturních studií

Třída Generála Píky 7, 613 00 Brno, Česká republika

Tato publikace je výstupem z mimoprojektového výzkumu financovaného Ústavem jazykových a kulturních studií FRRMS MENDELU.

Bibliografické údaje:

Kríd, M., Horák, M., & Uhrin, M. (2023). *Základy autoetnografie o zotavení z psychických poruch*. Vydavatelství Mendelovy univerzity v Brně

Recenzenti:

PhDr. Athena Alchazidu, Ph.D.

(Centrum jazykového vzdělávání, Masarykova univerzita)

Mgr. Martin Čuta, Ph.D.

(Ústav antropologie, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

doc. RNDr. Tatiana Bužeková, Ph.D.

(Katedra etnologie, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislavě)

© Miro Kríd, Miroslav Horák, Michal Uhrin

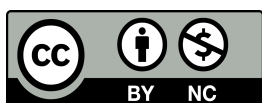
Vydavatelství Mendelovy univerzity v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno

ISBN 978-80-7509-908-2 (tisk)

ISBN 978-80-7509-909-9 (online ; pdf)

<https://doi.org/10.11118/978-80-7509-909-9>

Open Access. Publikace *Základy autoetnografie o zotavení z psychických poruch* podléhá licenci [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Abstrakt

Primárním cílem této knihy je navrhnout autoetnografii jako metodu pro výzkum zotavení z duševních poruch. Data pro studii byla shromažďována smíšenými metodami po dobu 90 dní od října 2022. Kniha primárně vzešla z nestrukturovaných rozhovorů mezi autory, ale je založena i na systematické literární rešerši odborných článků publikovaných o autoetnografii a duševních poruchách za posledních 5 let. Při přípravě knihy byl také použit terénní deník prvního autora, ambulantního pacienta na psychiatrickém oddělení ve vybrané veřejné nemocnici v České republice, a také data z aplikace eMoods Insights, která je určena pro sledování nálady. V textu jsou rovněž zahrnuty dosud nepublikované básně a obrazy Miro Krída. Obsah shromážděných dat byl analyzován a interpretován podle paradigmat psychoanalýzy a kritické teorie. Kniha je tak dokladem toho, že autoetnografie může k zotavení z duševních poruch přispět.

Klíčová slova

autoetnografie, duševní porucha, zotavení

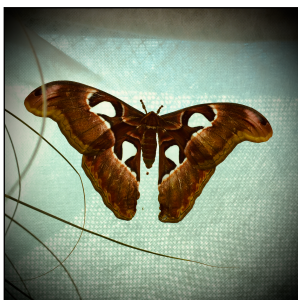
Abstract

The primary objective of this book is to promote autoethnography as a research method with a special focus on mental disorders. Mixed data for the study was collected for 90 days since October 2022. The book primarily came out of unstructured interviews between the authors, but it is also based on the systematic literature review of journal articles published about autoethnography and mental disorders in the last 5 years. The field diary of the first author, an outpatient at the Department of Psychiatry situated in a selected public hospital in the Czech Republic, as well as data from eMoods Insights, a mood tracking app, were used in the book preparation too. The main text also includes previously unpublished poems and paintings by Miro Kríd. The content of the collected data was analyzed and interpreted in the framework of psychoanalysis and critical theory paradigm. The book thus provides an evidence of how can autoethnography contribute to mental disorders recovery.

Keywords

autoethnography, mental disorder, recovery

O autorech

Miro Kríd, *nezávislý autor*, básník, malíř a fotograf. Ženatý, 42 let. Debutoval v roce 1999 sborníkem *Na okraji*, jenž vznikl vlastním nákladem. Tento počín následovala bibliofilie *Haiku* (2000), zpracovaná ilustrátorkou Klárou Popelkovou, a série básní zveřejněných ve zlínském literárním časopisu *Bagr* (č. 6, 7, 8 a 11 z let 2002-2004).

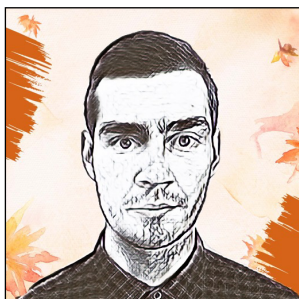

Miroslav Horák, *korespondenční autor*, sociální a kulturní antropolog, ekolog a lingvista. V současné době působí jako docent na Ústavu jazykových a kulturních studií Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně. Specializuje se na medicínskou antropologii, etnobotaniku a antropologii náboženství. Ve svém výzkumu se zaměřuje na léčbu poruch z užívání návykových látek, náboženství a kooperaci, a sledování pocitů v procesu zotavení z psychických poruch. Za tímto účelem realizoval řadu projektů. Také je autorem a editorem několika knih. K těm nejnovějším patří *Substance Use Disorders Treatment in Therapeutic Communities: A Cross-Cultural Approach* (2022), a trilogie *Amazonía unida* (2020-2022). Je členem České společnosti antropologické a ediční rady odborného časopisu *Universidad-Verdad* vydávaného na Universidad del Azuay v Ekvádoru.

URL: <https://bit.ly/mh-mendelu>

ORCID iD: 0000-0001-8327-8785

e-mail: miroslav.horak.ujks@mendelu.cz

Michal Uhrin působí jako odborný asistent na Katedře etnologie Filozofické fakulty Univerzity Komenského. Věnuje se etnografickému výzkumu náboženství a kooperace ve slovenském rurálním prostředí. Publikoval vědecké práce zaměřené na komplexní vztah

mezi příbuzenstvím, náboženstvím a formami kooperace. Jeho dosavadní výzkumy jsou rámovány teoretickými koncepty evoluční a kognitivní antropologie. Soustředí se především na teorie související s náboženstvím, kooperací a rituály.

URL: <https://bit.ly/uhrin-michal>

ORCID iD: 0000-0002-8062-5785

e-mail: michal.uhrin@uniba.sk

Obsah

1. Úvod	19
2. Tělo jako terén	25
3. Diagnóza	49
4. Vzpoura	63
5. Po relapsu	68
6. Marný pokus	75
7. Odhodlání	77
8. Hledání motivace	82
9. Posedlost obrazem	89
10. Místo slibu	93
11. Umlčené tělo	99
12. Zpětná vazba	102
13. Shrnutí	107
14. Summary	109
15. Reference	111
16. Seznam zkratk	124

1. Úvod

S Mirem jsme se potkali nad hrnkem kávy. Pozval jsem ho k sobě do kanceláře s tím, že spolu uděláme interview, ale ani jednomu z nás se do toho nakonec příliš nechtělo. Byli jsme sice domluvení už víc než měsíc, takže jsem měl dost času na to, abych si celou věc rozmyslel, ale když došlo na věc, chyběla mi odvaha se zeptat.

MK: Co bys vlastně chtěl vědět?

MH: No hlavně, jak se máš.

MK: Je to už rok, co jsem se přemohl a šel na psychiatrii do jedné veřejné nemocnice v Brně s tím, že potřebuju pomoc. Rok uplynul a jsem tam, kde jsem byl.

MH: Aha.

MK: Myslíš, že tím, že o tom spolu budeme mluvit, na něco přijdeme?

MH: Kdybychom tomu nevěřili, tak bychom tady neseseděli, ne?

(Smějeme se).

MK: A co po mně teda budeš chtít?

MH: Abys mi vyprávěl, co se s tebou děje.

Záměr zmapovat, co se s Mirem děje, vzešel z nestrukturovaných rozhovorů, které jsme spolu vedli od 24. 10. 2022. Hledal jsem tehdy námět pro nový výzkum. Během vzájemných diskusí jsme se dohodli na tom, že první verzi rukopisu sepíšeme společně na základě poznámek z jeho deníku. S Michalem jsme si rozdělili práci na teorii a korektury. Kolegové z Masarykovy univerzity nakonec knihu zrecenzovali, než šla do tisku.

MK: Musím se přiznat, že od začátku jsem měl vůči tomuto počínu nedůvěru a kdybys na mě nenaléhal, asi bych se do něj přemluvit nenechal.

MH: V České republice ale, co vím, dosud žádná autoetnografie knižně vydaná nebyla! Natož pak taková, co by byla zaměřena na zotavení z duševních poruch.² Navíc si myslím, že by naše práce mohla svým způsobem přispět k reformě psychiatrické péče, která u nás probíhá.

Na spoluautorství jsme se domluvili kvůli tomu, aby měla kniha kritický rozměr a neskončila pouze u prvoplánového svědectví o psychických nemocech, o nichž se mi Miro svěřil. Tak zněla dohoda s tou podmínkou, že bude následujícího čtvrt roku sledovat svůj psychický stav, bude si jej denně zaznamenávat do aplikace eMoods, a dovolí mi nahlédnout do svého soukromí tak, jak to jen bude možné. Pro dosažení co největší autentičnosti mi Miro navíc poskytl své dosud nepublikované básně a obrazy. Informace k výzkumnému rámci jsou shrnuty v tabulce 1.³

---

² K terminologii podrobněji viz Ragins (2018) a Dlabal (2013).

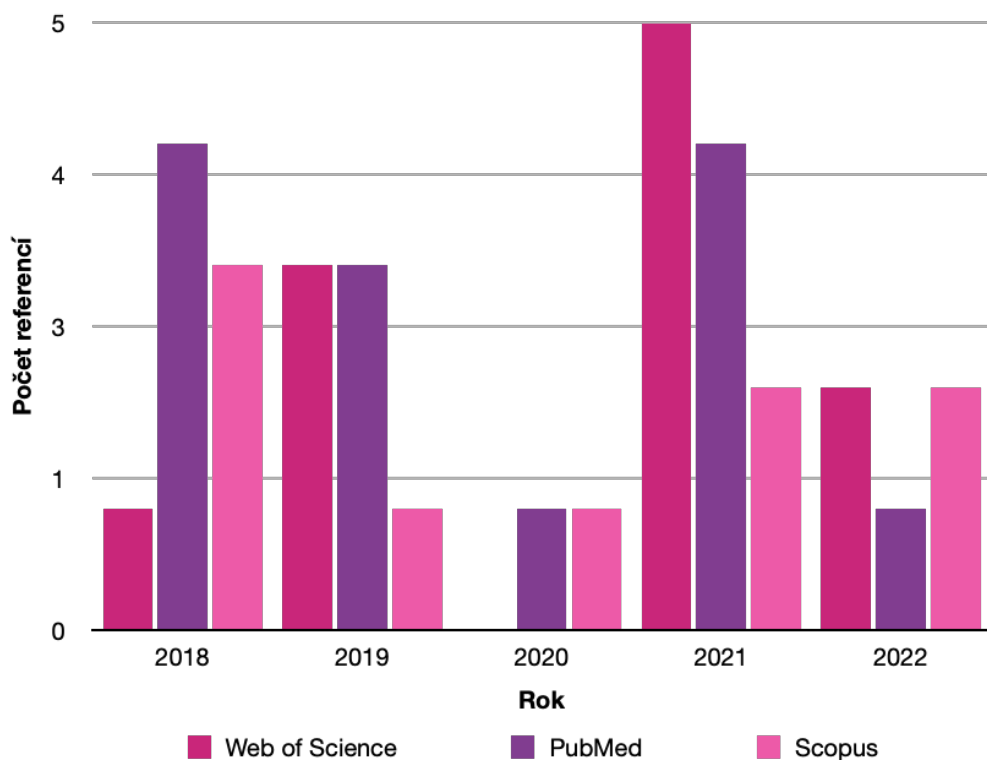
³ Při přípravě výzkumného rámce byla brána v potaz předpojatost výzkumníků. V různých fázích výzkumného procesu bylo několikrát nutno reflektovat jejich pozicionalitu a potenciální zkreslení způsobené emickým přístupem a perspektivou insidera (angl. researcher bias). K uvedené problematice podrobněji viz Charmaz (2003), Cresswell (2007) a Flemming (2018).

Tab. 1 Výzkumný rámec (zdroj: vlastní zpracování).

Strategická výzkumná otázka	Jaký má autoetnografie přínos v procesu zotavování z psychických poruch?
Metody sběru dat	smíšené (emický přístup, perspektiva insidera)
Techniky sběru dat	systematická literární rešerše, terénní deník, nestrukturované interview, eMoods
Metoda analýzy dat	obsahová analýza
Paradigma výzkumu	kritická teorie, psychoanalýza

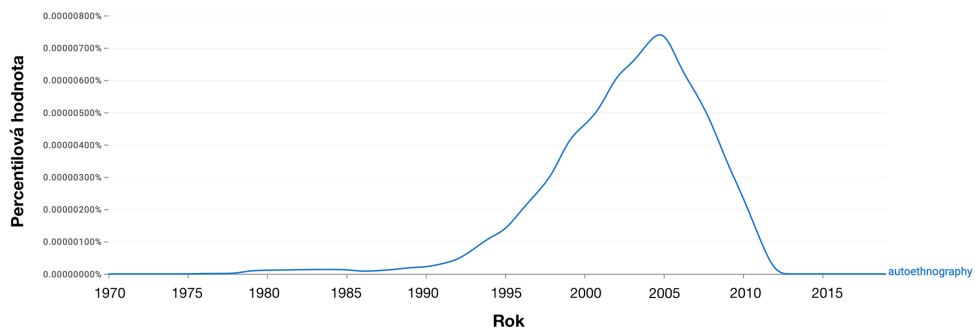
Systematickou literární rešerši (SLR) aktuálních autoetnografií zveřejněných časopisecky jsme udělali přes Web of Science (WOS), PubMed a Scopus. Při vyhledávání referencí jsme použili výše uvedená klíčová slova. Do finálního přehledu publikací jsme pak zahrnuli pouze články z časopisů vydané v posledních 5 letech (tzn. 2018-2022), které se týkaly osobních zkušeností s psychickými poruchami anebo jejich léčbou.

To, co ze SLR vyšlo, zcela korespondovalo s našim očekáváním. Počet odborných článků založených na autoetnografii jakožto metodě na žádném z aktuálně populárních vyhledávačů nepřesáhl 20 výsledků, meziročně ani 5 (viz graf 1). Poté, co jsme je protřídili dle zmíněných kritérií a odstranili duplicitní záznamy, zbylo jich z WOS 13, z databáze PubMed 8 a Scopus 9. Ze srovnání výsledků z uvedených vyhledávačů jsme nakonec zjistili, že Scopus eviduje pouze 3 odlišné články, které by stály za zmínku.

Graf 1 Počet referencí o autoetnografiích zaměřených na psychické poruchy z let 2018-2022 dle WOS, PubMed a Scopus (zdroj: vlastní zpracování).

Další krok, který jsem se rozhodl provést, bylo ověřit, od kdy se autoetnografii v antropologii používá. Google Books Ngram uvádí první zmínku o této metodě na konci sedmdesátých let minulého století, konkrétně v roce 1976 (viz graf 2).

Graf 2 Výskyt autoetnografií v korpusu Google Books (zdroj: Google Books Ngram, 2022).

13. Shrnutí

Tato kniha představuje první knižně vydanou autoetnografii v České republice. Publikace je zaměřena na zotavení z psychických poruch. Autoři knihy jsou tři: *nezávislý autor*, básník, malíř a fotograf Miro Kríd a dva vysokoškolští pedagogové, Miroslav Horák a Michal Uhrin. Miroslav Horák se specializuje na medicínskou antropologii, Michal Uhrin na antropologii evoluční a kognitivní. Primárním cílem autorů při psaní této knihy bylo navrhnout autoetnografii jako výzkumnou metodu pro zotavení z duševních poruch. Od října 2022 byla za tímto účelem po dobu 90 dní shromažďována data smíšenými metodami. Kniha primárně vzešla z nestrukturovaných rozhovorů mezi autory, Miro Krídem a Miroslavem Horákem.

Kniha je také založena na systematické literární rešerši odborných článků publikovaných o autoetnografii a duševních poruchách za posledních 5 let, které jsou indexována na Web of Science, Scopus a PubMed. Při přípravě knihy byl kromě toho použit terénní deník prvního autora, ambulantního pacienta na psychiatrickém oddělení ve vybrané veřejné nemocnici v České republice, a také data z aplikace eMoods Insights, která je určena pro sledování nálady. V textu jsou navíc zahrnuty dosud nepublikované básně a obrazy Miro Krída. Obsah shromážděných dat byl analyzován a interpretován podle paradigmat psychoanalýzy a kritické teorie. Tímto způsobem byly identifikovány základní kategorie, které v procesu zotavení prvního autora hrají roli.

Kniha je tak dokladem toho, že autoetnografie může k zotavení z duševních poruch přispět.

14. Summary

This book represents the first autoethnography published in the Czech Republic. The publication is focused on recovery from mental disorders. There are three authors of the book: independent author, poet, painter, photographer Miro Kríd and two university teachers, Miroslav Horák and Michal Uhrin. Miroslav Horák specializes in medical anthropology, Michal Uhrin on evolutionary and cognitive anthropology. The authors' primary goal in writing this book was to propose autoethnography as a research method for recovery from mental disorders. From October 2022, data was collected for this purpose for 90 days by mixed methods. The book primarily emerged from unstructured interviews between the authors, Miro Kríd and Miroslav Horák. It is also based on a systematic literature review of journal articles published on autoethnography and mental disorders in the last 5 years, which are indexed on Web of Science, Scopus and PubMed. In addition, the field diary of the first author, an outpatient at a psychiatric department in a selected public hospital in the Czech Republic, as well as data from eMoods Insights was used in the preparation of the book. The text also includes previously unpublished poems and paintings by Miro Kríd. The content of the collected data was analyzed and interpreted according to the paradigms of psychoanalysis and critical theory. In this way, the basic categories that play a role in the first author's recovery process were identified. The book demonstrates that autoethnography can contribute to recovery from mental disorders.

16. Seznam zkratek

ADHD	porucha pozornosti s hyperaktivitou (angl. <i>attention deficit hyperactivity disorder</i>)
angl.	anglicky
DDD	depersonalizačně-derealizační porucha (angl. <i>depersonalization-derealization disorder</i>)
lat.	latinsky
MADD	smíšená úzkostně-depresivní porucha (angl. <i>mixed anxiety-depressive disorder</i>)
MDMA	3,4-methylendioxyamfetamin
MKN-10	Mezinárodní klasifikace nemocí a souvisejících zdravotních problémů
OCD	obsedantně-kompulzivní porucha (angl. <i>obsessive-compulsive disorder</i>)
PAS	poruchy autistického spektra
PIED	erektilní dysfunkce vyvolané pornem (angl. <i>porn-induced erectile dysfunction</i>)
port.	portugalsky
PTSD	posttraumatická stresová porucha
SDM	společné/sdílené rozhodování (angl. <i>shared decision-making</i>)
SEDA	specializované oddělení pro dospělé s poruchami příjmu potravy (angl. <i>specialist eating disorder unit</i>)
SLR	systematická literární řešerše
ÚJČ	Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky
WOS	Web of Science

Základy autoetnografie o zotavení z psychických poruch

Autoři: Miro Kríd, Miroslav Horák, Michal Uhrin

Korektura: Miroslav Horák

Poezie a ilustrace: Miro Kríd

Vydala: Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno

Tisk: Vydavatelství Mendelovy univerzity v Brně,

Zemědělská 1, 613 00 Brno

Vydání: první, 2023

Počet stran: 126

Náklad: 50 ks

ISBN 978-80-7509-908-2 (tisk)

ISBN 978-80-7509-909-9 (online ; pdf)

<https://doi.org/10.11118/978-80-7509-909-9>

AUTOETNOGRAFIE
GENDER
MDMA
IDENTITTA
SLIB
NEMOC
PORUCHA
CHLAPI
ABSTINENCE
MESKALIN
OBRAZ
BIOMOC
DEPERSONALIZACE
KOFEIN
KONDICE
ALKOHOL
GENDER
OBSESE
CHLAPI
INTERVIEW
DEPERSONALIZACE
ANTIDEPRESIVA
AYAHUASCA
MDMA
SLIB
OBRAZ
IDENTITTA
OBRAZ
PSYCHOFARMAKA
OBRAZ
PSYCHIATRIE
BIOMOC
PORNOGRAFIE
EMOODS
POCITY
MOTIVACE
POSEDLOST
DEPRESE
EMOODS
KONDICE
ALLOHOL
MDMA
AYAHUASCA
SLIB
POCITY
OBRAZ
DEPRESE
EMOODS
KONDICE
ALLOHOL
MDMA
AYAHUASCA
SLIB
OBRAZ
IDENTITTA
OBRAZ
PSYCHOFARMAKA
OBRAZ
PSYCHIATRIE
BIOMOC
PORNOGRAFIE
EMOODS
POCITY
MOTIVACE
POSEDLOST
DEPRESE
EMOODS
KONDICE
ALLOHOL
MDMA
AYAHUASCA